

Nr 307.

Av herr **Palmstierna**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt riksdagens ledamöter av fribiljetter för studieresor å statens järnvägar.

Frågan om att bereda riksdagens ledamöter fribiljetter å statens järnvägar i och för underlättande av studieresor har flera gånger framförts i riksdagen, sista gången 1915, utan att hittills ha blivit löst. Anledningen till avslaget är emellertid alls icke, att riksdagen skulle underskatta det beaktansvärda, som ligger i förslaget. Tvärtom har vid alla de tillfällen, frågan varit före, sympati för saken uttalats. Den nytta, som landet i sin helhet och speciellt riksdagens arbete skulle få av dylika resor, har på ett synnerligen klart sätt framställts av 1901 års konstitutionsutskott, vars yttrande i frågan jag tillåter mig här anföra:

»Men utskottet har icke velat underlåta att påpeka, hurusom införandet av fria resor för folkrepresentationens medlemmar utan tvivel skulle lända riksdagsarbetet och såmedelst det allmänna till avsevärt gagn. Det skulle nämligen enligt utskottets åsikt ej oväsentligt bidra till att hos riksdagsmännen öka kännedomen om fäderneslandets olika delar samt skärpa deras intresse för skilda landsändars behov och utvecklingsmöjligheter, något som i synnerhet i ett land som vårt med dess betydande utsträckning och därmed förenade skiljaktigheter i natur- och kulturförhållanden måste anses vara av stor betydelse. Även skulle sådana resor kunna, likasom förhållandet ej sällan varit med statsrevisorernas resor, giva uppslag till nyttiga reformer i ett eller annat mera speciellt avseende. Utskottets uppfattning om de ifrågasatta fria resornas betydelse för vårt land jävas icke av den erfarenhet, som vunnits i avseende å de resor, vilka, på sätt båda motionärerna erinrat, vid åtskilliga tillfällen under de senare åren blivit genom Kungl. Maj:ts försorg anordnade för riksdagens ledamöter. Utan att närmare ingå på frågan, på vilket sätt och i vilken

omfattning samt med vilka eventuella kontrollbestämmelser rätten till fria resor för riksdagens ledamöter lämpligen borde anordnas, vill utskottet i detta hänseende slutligen blott erinra därom, att stadganden om en dylik rätt för nationalrepresentationens medlemmar redan länge förekommit i vissa utländska stater, såsom Tyskland och Italien.»

Att denna tanke, trots den sympati den väckt, ej lett till några resultat, torde bero dels på vissa formella hänsyn, dels därpå, att förslaget kommit att sammanställas med vissa andra, enligt min tanke ej detsamma berörande frågor. Sålunda avsgos de vid 1901 års riksdag väckta motionerna — vilka åsyftade ändring i riksdagsordningen — av det nära till hands liggande skälet, att gällande grundlagsbud ej utgjorde något hinder för bestämmelsernas genomförande, därest de eljest skulle befinnas önskvärda. Då ärendet var före vid 1903 års riksdag, synas betänkligheterna mot fribiljettsystem i allmänhet ha varit huvudsakligen bestämmande, och vad beträffar skälen för avslag vid 1915 års riksdag, anförde det tillfälliga utskott inom andra kammaren, som behandlade frågan, att de s. k. sällskapsresorna borde tillerkännas företräde framför enskilda ledamöters studieresor, att frågan på visst sätt sammanhängde med riksdagsmännens arvodesfråga samt att själva tidsförhållandena ej voro lämpliga för denna frågas upptagande m. m.

Undertecknad har emellertid ej kunnat finna, att de skäl för avslag, som sålunda anförts i denna, enligt min tanke viktiga fråga, äro verkligt avgörande och har därför ånyo velat framlägga densamma för riksdagen.

Vad först de s. k. sällskapsresorna beträffar, hade jag förmånen deltaga i den, som förlidet år företogs i Västernorrland, och önskar livligt förorda, att dylika resor även framdeles må upprepas. Det ligger emellertid i sakens natur, att sådana resor, som draga stora kostnader såväl för staten som för de orter, som besökas, endast med åtskilliga års mellanrum kunna upprepas. Det är vidare klart, att de ej lämpa sig för djupgående studier på grund av det stora antalet deltagare och den brådska, som nästan oundvikligen är förbunden med besöken å olika platser. Slutligen förhindras många ledamöter av riksdagen att deltaga i dessa resor på grund av tidsskäl, eller därför att de delar av landet, resan gäller, ej erbjuda dem intresse.

Om däremot riksdagens ledamöter ägde tillfälle att välja såväl plats som tid för sina resor, kunde var och en ordna sina studier på lämpligaste sätt, vilket givetvis ej förhindrade att emellanåt ett flertal riksdagsmän kunde ordna en resa gemensamt under sakkunnig ledning.

Vad beträffar farhågan, att förmånen av fria resor i någon mån skulle försvåra arvodesfrågans lösning, torde den vid närmare granskning vara fullständigt ogrundad. De studieresor, som här åsyftas, komma ju praktiskt taget ingalunda att medföra någon ekonomisk fördel, tvärtom måste en sådan resa komma att draga med sig avsevärda utgifter för vederbörande själv, såsom kostnad för vivre, skjuts etc. samt sannolikt i många fall medföra minskad lön eller arbetsförtjänst. Kostnaden för järnvägsbiljett torde sålunda utgöra endast en ganska ringa del av resekostnaden i sin helhet, och att den ifrågasatta anordningen skulle kunna betraktas som en ökning av riksdagsmannaarvodet synes mig därför helt och hållet uteslutet.

För övrigt torde det vara oriktigt att alls låta den i detta fall jämförelsevis underordnade ekonomiska synpunkten vara avgörande. Syftet med det hela är ju såsom ock anförts i det citerade uttalandet vid 1901 års riksdag att i någon mån för riksdagens ledamöter underlätta inhämtandet av nödig kompetens för behandling av sådana viktiga frågor som fordra en på lokala förhållanden grundad mening eller med andra ord att giva ökad auktoritet åt riksdagens beslut.

Vad slutligen beträffar påståendet, att de nuvarande tidsförhållandena skulle vara olämpliga för denna frågas lösning, torde det vara tillräckligt att anföras, att det ju icke varit ifrågasatt att omedelbart genomföra förslaget utan blott att begära en utredning av detsamma. Givetvis måste det ju vara fördelaktigt ju förr en sådan kan komma till stånd.

Det må till slut påpekas, att vårt lands säregna förhållanden göra det ifrågavarande förslaget i allra högsta grad beaktansvärt. Den oerhörda skillnad i klimat, ekonomiska resurser, sedvänjor m. m., som förefinnes mellan landets sydliga och nordliga delar, gör det synnerligen önskvärt, just i vårt land, att herrar riksdagsledamöter få tillfälle att skaffa sig personlig kännedom om dessa ofta mycket vägande lokala olikheter.

Hur denna sak bör i praktiken ordnas, torde vara onödigt att här utförligare orda om, innan principfrågan avgjorts, och därefter en utredning kommit till stånd. Ett par alternativ torde dock redan nu kunna antydast. Enklast vore måhända, att kungl. järnvägsstyrelsen befullmäktigades att till riksdagens ledamöter överlämna fribiljetter för viss tid, exempelvis en månad eller 6 veckor, efter vederbörligen verkställd rekvisition, som anger resans syfte. En annan utväg, som särskilt skulle lämpa sig för dem, som åtnjuta kortare tids semester, vore att fribiljett kunde erhållas vid flera tillfällen under samma år, dock att den sammanlagda tiden ej utgjorde mer än ett bestämt antal dagar.

Med stöd av ovanstående tillåter sig undertecknad föreslå,

att riksdagen behagade besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föranstalta om utredning om på vad sätt riksdagens ledamöter måtte kunna erhålla fribiljetter å statens järnvägar i och för studieresor.

Stockholm den 5 februari 1917.

Erik Palmstierna.
